

A PETŐFI BRIGÁD

Irta: Varga István

A szabadságszerető népek nagy fölszabadító háborujában a kisnemzetek között első helyet foglalnak el Jugoszlávia népei. A leigázott népek fiai négy esztendőn keresztül emberlefeletti harcot vívtak: a fasiszta német hadigépezettel s ez a hősi harc nemcsak a hazai történelemnek írta meg legszebb lapjait, hanem az elért győzelmeivel a legnagyobb elismerést és csodálatot vivta ki magának az egész demokratikus világ előtt.

Ennek a népfölszabadító hadseregnek keretében vivta meg hősi harcát a magyar Petőfi brigád.

A nagy háboru hatodik esztendejének küszöbén, amikor a Romániában és Magyarországon délkeleti részén harcoló német csapatokat súlyos vereség érte s a megfutamított fasiszta egységek nyomán Vajdaság nagyobb része is fölszabadult, e vidék négy éven át rabszolgasorsban élt népe lerázta magáról a fasiszta béklyóit és megtalálta végre az egymáshoz vezető utat. Ezzel a nagy történelmi ténnyel Vajdaság valamennyi népének lehetősége támadt, hogy részt vegyen a demokratikus jogokért, az igazságért és a szabadságért vívott harcban.

A toborzót a sokat szenvedett népben izzó szabadság utáni vágy kiáltotta el, a harc hívó szavára a vajdasági magyarság is megmozdult: magyar munkások, napszámosok, kubikosok és tiszt. értelmiségiek százával válaszoltak erre a hívó szóra: önkéntes jelentkezésükkel. Indult a nép, hogy megvívja szabadságát és lemossa magáról mindazt a szennyet, amely fasiszta mult bűneiből hullott rája. Ezekben a lázas napokban Bácska Topolya antifasiszta szervezetei tanácsot ültek és az ittélő magyar nép számára történelmi jelentőségű döntést hoztak. Elhatározták, hogy létrehozzák az önkéntes magyar katonai alakulatokat s ezeknek megszervezésével a spanyolországi szabadságharc volt magyar harcosát Varga Istvánt bízták meg. A község dolgozó népe küldöttséget menesztett Nagy Koszta altábornagyhoz, a Vajdasági erők parancsnokához s miután a fölhatalmazás megérkezett a topolyai járásban fölharsant a dobpergés és megkezdődött a toborzó. A magyar harcosok zászló alá a bácskai munkásság legjobb fiai jelentkeztek: harcrakészen állottak ott a sorban mindazok, akik a multban kiállottak a nép mellé, bátran védték a dolgozó nép jogait s ebben az egyenlőtlen harcban a legsúlyosabb szenvedéseket viselték. Fegyveres szolgálatra jelentkeztek azok, akik a bácskai nagybirtokok árnyékában esztendők óta

nyögték a cselédsorsot és fogyasztották a zsellér keserű kenyerét. Több mint ezren gyűltek így össze Topolyán — Topolyáról hatszázan, Csantavérről háromszázan, Moravicáról több mint kétszázan és a járás többi falvaiból Feketicsről, Kishégyesről, Bajsáról — s pár nap leforgása alatt mintegy ezerkétszázfőnyi zászlóalj sorakozott föl a község főterén.

Topolya főteréről indultak el az önkéntes magyar harcosok, magukkal vive a 48-as és a 19-es dicső elődök halhatatlan emlékét és a munkásságnak, a parasztságnak azt a harci szellemét, amely a történelem során már annyi sokszor szabadságharcba mozdította a dolgozó népet. Elindultak, hogy Tito marsal nehéz harcokban és súlyos szenvedésekben megedzett hős katonáival vállvetve küzdjenek és életükkel, vérével vivják ki az ország és népe, így a magyar nép szabadságát is.

Az önkéntes magyar csapatokat a XVI. Vajdasági Hadosztály főparancsnoka által kiadott parancs szerint beosztották a hadosztály keretébe. Az indulás napja 1944 október hó 28-ika volt. Az egész község megmozdult ezen a napon: a főteret és a falu többi utcáit megtöltötte a nép, hogy szemtanúja legyen és ünneplés keretében adjon a magyar csapatok elvonulásának. Nem az aggodás, hanem a lelkesedés kísérte őket: amerre csak elhaladtak — az első menetirányuk Moravicán haladt keresztül — mindenütt csatlakoztak hozzájuk a fiatal harcosok. A szabadságharcosok e nagyszerű toborzója nem hängzött el visszhangtalanul.

Az út nehéz volt, mert a szokatlan menetelés próbára tette az új harcosokat. A csatáros uton hideg, őszi szél csapkodta az esőt a menetelő ifjak arcába; de mindannyian fölemelt fővel néztek előre, új embereknek érezték magukat: bátor, kitartó és fáradtságot nem ismerő szabad harcosoknak. Menetközben egyik harci dal a másikat követte, messzire e hallatszott daluk a sáros országutak felett. A nehéz menetelés után este megérkeztek Szvetozár Mileticsre s másnap folytatták utjukat Zombor felé. A déli órákban érkeztek meg Zomborba, ahol a lakosság nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta őket. Elhelyezésük után megkapták az első közös ebédet s megismerkedtek a Zomborban állomásozó szláv harcos testvérekkel. Másnap résztvettek a XVI. Vajdasági Hadosztály legjobb harcosainak kitüntetései ünnepségén, majd a diszszemle során fölvonult a magyar csapat is a parancsnok, Nagy Koszta élött.

A két és félnapi zombori tartózkodás alatt az ezerkétszáz főnyi önkéntes csapatból három zászlóaljat alakítottak, ezeket beosztották a XVI. Vajdasági Hadosztály rohambrigádjaihoz, hogy a szükséges harcászati gyakorlatot elsajátítsák és fölkészült har-

cosok legyenek. A beosztási munka elvégzésével az alakulatok Baranyába mentek s ott az első táborozási helyen megkezdődött a kiképzés. Napokon keresztül szakadatlan katonai, politikai és kulturális nevelő munka folyt: új, szabad szellem termékenyítette meg a fiatal harcosokat. A katonai gyakorlatokon kívül a pihenő órák alatt politikai oktatás, egyidejűleg vagy időközben kulturális nevelés, s ezeknek nyomán egymásután alakultak meg az egységeken belül a műkedvelő csoportok, dalárdák és előadó együttesek. A munkát a helybeni lakosság is támogatta: tömegesen látogatták a katonaság rendezményeit: márcól-holnapra egybekapcsolódott, szinte egybeforrott a helyi polgári lakosság a harcosokkal. Nem merev kaszárnya szellem, hanem az új népi szellem alkotta ezt, amely a népi hadsereget betölti s mindenütt megteremti, erősíti a testvériség és egység alapjaira épített együttműködést.

A katonai és politikai nevelésben munkálkodó harcosok fáradhatatlan munkája eredményezte, hogy a magyar egységek csakhamar elsajátították a harcászat alapelveit, az új, lendületes harcmódot. A kiképzés után elkövetkezett az önálló magyar katonai egység megszervezése. A bácskai harcosokat egybeolvasztották a szlavóniai magyar önkéntesek Petőfi-zászlóaljával s megalakították az első magyar ezredet 1944 decemberében. A magyar ezred a 48-as szabadságharc legnagyobb alakjától kapta nevét s lobogójára tűzte a PETŐFI BRIGÁD.

Az új brigád parancsnokává a szlavóniai magyar zászlóaljparancsnokát, Kiss Ferenc kapitányt nevezték ki: a brigád politikai biztosa Jantovics Rudolf lett s a parancsnok helyettesévé a 3. topolyai zászlóalj megszervezőjét, Varga Istvánt nevezték ki. A politikai biztos helyettese ugyancsak a szlavóniai Petőfi-zászlóaljból került ki Balázs József személyében, az ezred operatív főnöke pedig Szobocsán Mihály lett.

A brigád-parancsnokság kinevezése után, 1944 december hó utolsó napjaiban, Petőfi Sándor születésnapjának küszöbén megkapta az ezred az első parancsot. Baranyában a Dráva balpartján huzódó védőállásokban kerül először bevetésre. A fiatal csapat nehéz föladatok előtt állott: gyenge ruházatukat kikezdte a tél, a dermesztő hideg és a nehéz szolgálat próbára tette ellenálló képességüket. Fagyos árkokban és bunkerekben állott fegyverben az őrszem 1945 január hó elején, amikor az ellenség megkezdte nagy előkészületeit a szlavóniai hidfőállítás megsemmisítésére. A Petőfi-brigád menetparancsot kapott, átadta védőállását a bolgár csapatoknak s átkelt a Dráván, hogy az ott kiépített jugoszláv hidfőállításban fölvegye a kapcsolatokat a hazai egység-

gekkel és részt vegyen az elhárító harcokban. A brigád katonái a szlavóniai Csagyavica község közelében vették föl először az érintkezést az ellenséggel: a német hadigépezethez képest úgy fegyverben, mint anyagban hiányosan felszerelt brigád. Ám az első harcok során már bebizonyosodott, hogy a határtalan áldozatkészséggel harcoló szabad harcosok tútesznek Hitler lélektelen hadigépezetén. Megmutatkozott itt a tántoríthatatlan harci szellem, a küzdők mindenekfölötti szívóssága és hite a végső győzelemben.

A brigád közel egy hónapon át harcolt az ellenséggel, súlyos csapásokat mért a fasiszta egységekre, komoly veszteségeket okozva az ellenségnek. A hősi küzdelem után kétheti pihenőre vezényelték őket az arcvonal mögött lévő Pettend nevű magyar községbe, majd tovább menetelve Drávafokon, Siklóson és Berebenten keresztül a Lugs (Lasko) nevű magyar falucskába érkeztek, ahol a parancsnokság hosszabb pihenőt engedélyezett. Ebben az időben a Drávamenti falvak hajnali csöndjét a németek tüzéségének vad zaja zavarta meg: a nehézágyuk lövedékei becsapódtak a falusi házikók közé, romboltak, gyújtottak s nem sokkal később hatalmas lángnyelvekkel égtek a falvak. A tűz vörösre festelte az eget s a lángok nyomán mindenütt a kegyetlen pusztítás képe meredt a harcosokra. Valójában ez volt a Jugoszláv ában még megmaradt német alakulatok utolsó kísérlete, hogy bármilyen áldozatok árán is kicsikarják a front-átörést és megmenthessék a bőrüket a szabadságharcosok bosszuálló fegyverétől. E nagy támadásnak az volt a célja, hogy a gyújtogató német s kózák osztagok átkeljenek a Drávan, elfoglalják Pécs s Szigetvár városát, így hátbatámadva a Vörös Hadsereget egyesüljenek a Balaton mentén harcoló német csapatokkal. Ezt az utolsó kísérletet azonban a Vörös Hadsereg és a Jugoszláv népfőlszabadió hadsereg meghiúsította.

A nagy támadás készülöben volt: a Petőfi brigád ekkor pihente első harcainak fáradalmát Lugs községben s mindössze tizenöt kilométernyire volt az új arcvonaltól. Március hó 8-ikára virradóra a magyar ezred is megkapta a parancsot: a menetparancs dél felé irányította az egységeket a tizenöt kilométernyire fekvő Bolmán község irányába.

Elindultak, hogy megvívják legnagyobb csatájukat az állig fölfegyverkezett ellenséggel. . .

Nagy földadatok napjai voltak ezek. A brigád harcosainak és vezetőinek szelleme páratlanul magas nívón állott. A küszöbön álló harc feszült izgalmában indultak el, mosollyal arcukon s katonadalokat énekelve. Így közelítették meg Bolmán községet, amelynek házai, falai és zombékjai közül már az ellenség lesel-

kedett. A brigád két zászlóaljja csatárláncba fejlődve megközelítette a falut s mindent elsöprő rohamra indult. A nagy csatározás betöltötte a levegőt s rövid, elkeseredett utcai harcok után a csatárlánc szemei — harcos katonák — elfoglalták a falut. Az ellenség, a német „Fritz“-ek védelmi vonala fölszakadt, fegyvereket, fölszereléseiket eldobálták és megfutamodtak a Petőfi brigád elől. Ebben a csatában a magyar harcosok 9 nehéz gépfegyvert, 130 kézfegyvert és nagymennyiségű lőszert, hadianyagot zsákmányoltak. Az ellenség 180 embert vesztett s a brigád harcosai is többen hősi halált haltak ezen a frontszakaszon.

A megfutamított ellenség azonban nem hagyta abba a küzdelmet: a hadigépezet újabb egységeit vetették be: egyik támadás megghiúsítása után a másikba kezdtek. Ebben a nehéz elhárító harcban a fiatal ezred napokig szinte döntő szerepet játszott a megtorpant ellenség sakkbantartásával. A több mint kétheti éjjelnappali harc után megindult a népfőlszabadító hadsereg általános támadása hogy a Dráva balpartján levő ellenséges osztagokat megsemmisítse. Megszólalt a hazai nehéztüzérség s beledörgött a harcizajba a „Katyuskák“ földrengésszerű bömbölése. A támadó hazai hadsereg mind sűrűbbre szorította a német hidfőállást: már csak néhány kilométer volt az egész s mögöttük a Dráva folyó sárga hullámai. Nem maradt kiut, s mire a vad harcban az est leszállott, a német egységek nagyrésze megsemmisült vagy fogságba esett.

A népfőlszabadító hadsereg diadalmas előnyomulása következtében a megrémült „Fritz“-ek a Dráva folyónak vették az irányt, a visszavonulási kísérlet azonban elkésett, mert itt is a hazai tüzezség tüze fogadta őket. A közelharcokban a Petőfi brigád katonái is hőiesen küzdöttek élükön parancsnokukkal Kis Ferenc kapitánnyal, aki elől járt, utat mutatott s ebben a hősi küzdelemben katonái élén elesett. A parancsnok a megvert ellenség utolsó maradványaitól kapta a halálos sebet s a végső győzelmet az ő holttestén át vívták ki a legjobb harcosai.

Bolmán községet a Petőfi brigád a maga erejével foglalta el. Győzelme után ide vezényelte a felsőbb parancsnokság hosszabb pihenésre. A falut az ellenséges tűz, pusztítás tönkre tette: üszkös romok, szénné égett épületek meredeztek a faluban. Egész utcasorok eltűntek ebben a nagy harcban, emberi és állati holttestek heverték szanaszét s itt-ott még füstölgött a gyújtólövedéktől elhamvadt épület. A súlyos harcok után a brigádnak még kétnapi nehéz munkájába került, míg eltakarította a harcok színhelyén hagyott tetemeiket, romokat. Am ez a munka is életveszedelemmel járt, mert a visszavonuló fasiszták nem feledkeztek meg

még arról sem, hogy a tetemek alá aknákat helyezzenek. De a minden emberi formából kivetkőzött „Fritz”-ek e módszeresen járt eredménnyel: kellő elővigyázatossággal végezte az ezred a munkát s áldozatok nélkül megtisztította a falut. A német kegyetlenkedésnek itt is a legmegdöbbentőbb, példáival találkoztak. A községháza udvarán megcsönkített magyar harcosok holttesteit heverték, mint véres nyomai a fasiszta hadsereg embertelen harcainak, amelyekről ma már táborok ezrei beszélnek.

Napokon át tartott itt a takarítás, temetés. A mult, a megszállás és a szolgaság utolsó nyomait temették a harcosok a kicsiny Bolmán község földjébe, hogy fölötte új, szabad és dolgos élet támadjon.

És ezek a harcosok maguk kezdték meg itt a romok felett az építést. A főlzabradulás után mindjárt megindult a munka: megkezdődtek az előadások, rendezmények és összejövetelek, hogy a visszaszivárgó lakosságot is tájékoztassák új otthonának új hazájának új földadatairól. Egyik kulturcsoport a másikat váltotta: egymást tanították, egymással ismerkedtek és készülődtek a holnapok új, nagy földadataira.

Idő múltán a népfőlzabradító háború új szakaszához érkezett és megjött a parancs a legfelsőbb parancsnoktól a hadsereg átszervezésre. A győzelem évének tavaszán az apró partizán egységekből, és a hős brigádokból megalakult a Jugoszláv hadsereg s ezzel 1945 április hó elején a Petőfi Brigád beleolvadt a XVI. Vajdasági Hadosztály egységeibe.

Magyarok szabadságvágya és szeretete, magyar harcosok harci szelleme, virtusa, ereje beleolvadt a Hazánk s minden népünk szabadságát védő Jugoszláv Hadseregbe. És hogy ma a magyarság népi hadseregünknek és egész népállamunknak teljes jogi alkotórésze, azt gyakorlatilag nem kis részben a Petőfi-brigád úttörő és hősiességének köszönhetjük.

Útját mint Petőfi-brigád a bolmáni ütközetben vívott győzelemmel befejezte és a Dráva partjáról már mint az új Jugoszláv Hadsereg magyar harcosai mentek tovább nyugatra. Töretlenül, hittel és megingathatatlan akarattal tovább, az ellenség nyomában a végső győzelemig.

Amilyen a társadalom termelési módja, olyan, alapjában véve, maga a társadalom is, olyanok eszméi és elméletei, politikai nézetei és intézményei. (Sztalin)